

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 350

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_standart_napus_syd_rish2024.pdf

14. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справі № 521/8157/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132789336>

15. Склярєнко І., Соболев Є. Належне мотивування судового рішення у судовій справі як гарантія його правосудності. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. № 2 (34). URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/apl/article/download/1620/1677/3276>.

16. Черкез Д. Л. Вмотивованість судового рішення у господарському судочинстві : дис. ... д-ра філософії за спец. 081 «Право». Кропивницький : Донецький державний університет внутрішніх справ, 2023. 277 с. URL: <https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2023/10/dysertacziya-cherkez-d.l.pdf>

17. Шкаровський Д. О. Взаємозв'язок аргументації та вмотивованості судового рішення у цивільному судочинстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 76. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/download/342327/330148>

18. Шкаровський Д. О. Вплив принципів цивільного судочинства на вмотивованість судового рішення у цивільному судочинстві. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 4. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/12/49.pdf>

Камардіна Юлія,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права,
Маріупольський державний університет

ЦИФРОВА НЕРІВНІСТЬ ЯК ПЕРЕШКОДА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ УЧАСТІ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

У сучасному публічному управлінні цифрові технології відіграють ключову роль у забезпеченні доступу громадян до інформації та участі у процесах прийняття рішень на місцевому рівні. Електронні сервіси, включно з платформами електронних петицій, онлайн-консультаціями та цифровими інструментами для участі у бюджетах громад, сприяють підвищенню відкритості органів місцевого самоврядування та забезпечують механізми прямого зв'язку між громадянами і владою. Однак разом із розширенням цих можливостей постає серйозна проблема цифрової нерівності, яка проявляється як суттєва перешкода реалізації принципу рівності участі громадян у місцевому самоврядуванні. Під цифровою

нерівністю розуміють розрив у доступі, використанні та сприйнятті інформаційно-комунікаційних технологій серед різних соціальних груп населення, що пов'язано з економічними, соціальними, освітніми та інфраструктурними факторами. Загальна цифрова нерівність сьогодні є глобальною соціально-політичною проблемою, яку вчені розглядають як ключовий бар'єр для ефективного впровадження електронного урядування та демократичної участі [1].

Цифровий розрив означає не лише технічний дефіцит – відсутність доступу до інтернету або сучасних пристроїв, але і недостатню цифрову грамотність, що обмежує здатність окремих верств населення використовувати електронні сервіси для громадської участі [2]. Наслідком цього розриву є асиметрія участі: заможні, молоді та технічно підковані громадяни отримують перевагу в доступі до цифрових платформ, тоді як літні люди, малозабезпечені, мешканці сільської місцевості або люди з інвалідністю частіше опиняються поза межами цих можливостей. Така асиметрія підриває демократичні засади місцевого самоврядування, оскільки нерівномірний доступ до інструментів участі призводить до нерівного впливу на рішення органів місцевої влади.

Аналіз наукової літератури та практичного досвіду свідчить, що цифрова нерівність проявляється на кількох рівнях. Перший рівень – інфраструктурний: у багатьох регіонах України, особливо в сільській місцевості, відсутній стабільний доступ до ширококутового інтернету, що обмежує можливість користуватися електронними сервісами. Такий дефіцит інфраструктури прямо впливає на можливості громадян брати участь у електронних формах демократії, створюючи нерівні умови доступу до публічних послуг. Другий рівень – освітній: цифрові сервіси ефективні лише тоді, коли громадяни мають достатній рівень цифрової грамотності, щоб орієнтуватися у платформах, приймати участь у петиціях, голосувати онлайн або брати участь в електронних консультаціях. Відсутність таких навичок серед значної частини населення є перешкодою для повноцінної участі, оскільки технології без належної підтримки та навчання фактично залишають частину громадян поза процесом. Третій рівень – економічний: придбання техніки, підтримання інтернет-підключення та освоєння цифрових інструментів часто пов'язані зі значними витратами, що є важким тягарем для малозабезпечених груп населення і поглиблює розрив у можливостях.

Важливо підкреслити, що цифрова нерівність має соціально-політичні наслідки, які виходять за межі технічних бар'єрів. Соціологи зазначають, що розрив у доступі до цифрових ресурсів здатен поглиблювати існуючі соціальні та політичні нерівності [3], оскільки ті, хто не може ефективно брати участь у електронних формах громадської участі, водночас втрачають можливість впливати на прийняття рішень, які безпосередньо стосуються їхніх інтересів. Це, у свою чергу, створює ризик делегітимізації місцевих органів влади, які під час

впровадження електронних сервісів можуть не виправдано зосереджуватися на цифрових інструментах, нехтуючи при цьому потребами тих, хто не має доступу або не володіє потрібними навичками.

Теоретично цифрова нерівність може бути розглянута як структурний бар'єр демократичної участі [4], який автоматично створює «цифрових переможців» і «цифрових переможених» у системі електронної демократії. На міжнародному рівні дослідження показують, що навіть у країнах Європейського Союзу існують значні регіональні нерівності у доступі до цифрових інструментів, що потребує комплексних політик для їх подолання. Подібні висновки релевантні і для України, де цифрова трансформація, з одного боку, відкриває нові перспективи для участі громадян у публічній політиці, а з іншого — виявляє нерівності, що потребують окремих політичних заходів.

Враховуючи ці проблеми, перспективи подолання цифрової нерівності безпосередньо пов'язані з комплексною політикою цифрової інклюзії. Це включає розвиток доступної цифрової інфраструктури (широкосмуговий інтернет в усіх населених пунктах), інвестиції в освітні програми щодо розвитку цифрової грамотності серед усіх вікових та соціальних груп, а також створення підтримуючих сервісів, які забезпечують легкий та інтуїтивно зрозумілий доступ до електронних платформ участі. Політики цифрової інклюзії також повинні включати механізми адаптації інтерфейсів, доступних мов та форм комунікації, щоб враховувати потреби людей з інвалідністю та літніх громадян, для яких традиційні цифрові сервіси можуть бути недоступними без спеціальних адаптацій.

Крім того, важливо розглядати цифрову нерівність не лише як технічну проблему, а як право на участь, яке потребує правового забезпечення. Правові механізми, що гарантують доступ до електронних сервісів та захист цифрових прав громадян у сфері місцевого самоврядування, повинні доповнювати технічні та соціальні ініціативи. Наприклад, науковці вказують на необхідність гармонізації законодавства щодо цифрових прав з муніципальними стандартами участі, що сприятиме більш рівномірному доступу всіх громадян до процесів ухвалення рішень [5].

Таким чином, цифрова нерівність є комплексною проблемою, що включає технічні, соціальні та політичні бар'єри, які перешкоджають реалізації принципу рівності участі громадян у місцевому самоврядуванні. Подолання цієї нерівності вимагає інтегрованого підходу, який поєднує розвиток інфраструктури, освіти, інклюзивні правові механізми та політики соціальної підтримки. У перспективі тільки всебічний підхід може забезпечити реальну рівність можливостей участі для всіх категорій населення, що є основою для функціонування демократичного, інклюзивного та справедливого місцевого самоврядування.

Література

1. Миськевич Т. Цифрова нерівність у сучасному суспільстві: український вимір світових тенденцій. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2019. Вип. 3. С. 87-107. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003398> URL: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.3.2019.169673> (дата звернення: 15.12.2025).
2. Бородин Є., Піскоха Н., Демощенко Г. «Проблеми та переваги цифровізації місцевого самоврядування». *Аспекти публічного управління*. 2021. Т.9. № 4. С. 95-103. URL: <file:///C:/Users/oserd/Downloads/892-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1321-1-10-20211028.pdf>. (дата звернення: 15.12.2025).
3. Саволайнен, І.П., Філіпенко, Л.В., Колєватов, О.О. Соціальні наслідки цифрової нерівності в українському суспільстві в контексті глобалізації. *Вісник гуманітарних наук*, 2025, (6). URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15126266> (дата звернення: 15.12.2025).
4. Теоретико-методологічні аспекти публічного управління та адміністрування [Електронний ресурс]: монографія / Н. Л. Гавкалова, Г. М. Шумська, В. І. Мельник та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора Н. Л. Гавкалової. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 245 с.
5. Давидова І.В., Токарева В.О. Цифрова нерівність. Цифрова нерівність і право на доступ до інтернету. *Юридичний вісник*. 2024. № 6. С. 68-75. URL: http://www.yurvisnyk.in.ua/v6_2024/10.pdf (дата звернення: 15.12.2025).

Князькова Любов,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права
Маріупольський державний університет

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ: ОСНОВНІ ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ

Проблеми соціального захисту працівників у сучасній науковій думці розглядається як багатовимірне явище, що поєднує теоретико-методологічні, правові та соціально-економічні аспекти. Історичний розвиток підходів до соціального захисту відображає перехід від моделі державного патерналізму до комплексних систем соціальної політики й соціального страхування, де важливу роль відіграють інститути соціального партнерства та нормативно-